

A Magyar Helsinki Bizottság álláspontja a Kormány fizikai határárral kapcsolatos büntetőjogi törvénymódosításairól

A Magyar Helsinki Bizottság elemezte a Kormány fizikai határárral kapcsolatos büntetőjogi törvénymódosításait.¹

A Kormány három önálló büntető tényállást kodifikált,² szigorította az embercsempészás büntetőjogi szabályait, könnyítette a kiutasítás feltételeit, továbbá speciális, gyorsító szabályokat vezetett be a büntetőeljárásban.

A rendelkezések egy része ellentétes nemzetközi egyezményekkel, s összességében teljességükben végrehajthatatlanok, a várható ügyteher pedig hatalmas nyomást helyez a teljes igazságszolgáltatási rendszerre. Hazánk számos büntetőeljárás elhúzódása miatt fizetett jóvátételt már a strasbourgi Emberi Jogok Európai Bíróságán, de ugyanitt a közelmúltban stratégiai ügyet veszített a túlszűfolttság miatt is. Könnyen belátható, hogy az új rendelkezések „minden más ügyet megelőző” tárgyalása a többi büntetőper tárgyalását tovább lassítja, valamint fokozza a börtönök telítettségét.

1. Mindenekelőtt hangsúlyozzuk: **a menekültek büntethetőségének előfeltétele a nemzetközi védelmi igényről való döntés.** A menekültek helyzetéről szóló 1951-es genfi egyezmény 31. Cikke tiltja a menekülők büntetését, ha közvetlenül olyan országból lépnek be jogellenesen, amelyben életük vagy szabadságuk veszélyeztetve van, ha a hatóságoknál haladéktalanul jelentkeznek és megindokolják jogellenes belépésüket.

Amennyiben a határzár megsértésével összefüggésben a menekülő ellen indult büntetőeljárás során a terhelt nemzetközi védelmet kér, akkor a büntetőeljárást fel kell függeszteni a Legfőbb Ügyészség 2007-ben kiadott állásfoglalása alapján.

Ezzel összefüggésben továbbra is hangsúlyozzuk: a Szerbia felől érkezők nem biztonságos országból érkeznek. Ott, ha nincs is háború, az egyezmény értelmében szabadságuk veszélyeztetve van az elégtelen menekültügyi rendszer, rossz fogvatartási körülmények és más jogsértések miatt. Ezt alátámasztja az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának állásfoglalása, az Amnesty International és a Human Rights Watch, továbbá a Magyar Helsinki Bizottság jelentései is.³

2. **A büntető igazságszolgáltatási garanciákat az eljárás minden szakaszában be kell tartani,** vagyis az Emberi Jogok Európai Egyezményével és az EU irányelveivel⁴ összhangban a nem magyar állampolgárok számára biztosítani kell az anyanyelv használatához, a megfelelő tájékoztatáshoz és a védelemhez való jogot, melyet azonban napi több ezer eljárás esetén a lehetetlenséggel határos garantálni.

¹ Az elemzés az egyes törvényeknek a tömeges bevándorlás kezeléséről szóló módosításairól rendelkező 2015. évi CXL. törvény közlönyállapota alapján készült.

² Btk. 352/A–C §, a továbbiakban: határárral kapcsolatos bűncselekmények.

³ <http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?docid=50471f7e2>
<http://www.unhcr-centraleurope.org/hu/hirek/2015/nyilt-level-a-magyar-orszaggyules-kepviseloinek.html>
<https://www.amnesty.org/en/documents/eur70/1650/2015/hu/>
<http://www.hrw.org/news/2015/04/15/serbia-police-abusing-migrants-asylum-seekers>
<http://helsinki.hu/szerbia-tovabbra-sem-biztonsagos>

⁴ Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, 1950. november 4-én kelt Egyezmény (1950 Róma). Kihirdette: 1993. évi XXXI. törvény az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről, 5. cikk (2) bek., 6. cikk (3) bek.

Az Európai Parlament és a Tanács 2010/64/EU irányelve a büntetőeljárás során igénybe vehető tolmácsoláshoz és fordításhoz való jogról, 2010. okt. 20. (Az irányelve hazai jogba ültetésének határideje 2013. okt. 27. volt.)
Az Európai Parlament és a Tanács 2012/13/EU irányelve a büntetőeljárás során a tájékoztatáshoz való jogról, 2012. máj. 22. (Az irányelv hazai jogba ültetésének határideje 2014. jún. 2. volt.)

3. **Az Európai Unió bíróságának gyakorlata⁵ alapján aggályosnak tekinthető a jogellenes belépéssel kapcsolatos súlyos jogkövetkezmények alkalmazása.** A büntetőjogi eszközöket, különösen a szabadságvesztést csak akkor lehet „bevetni”, ha egy személyt már kiutasítottak, azonban az új szabályozás szerint a menekülők már a határzár megsértésével bűncselekményt követnek el.
4. **Alkotmányos aggályra is okot ad a kiutasítás szabályainak szigorítása, továbbá a speciálisan határzárral kapcsolatos cselekmények esetén a felfüggesztett szabadságvesztésre vonatkozó szabályok megfogalmazása.** Az elkövető akkor is kiutasítható Magyarországról, ha kisebb súlyú büntetést kap, hiába rendelkezik itteni családi kapcsolattal. Ha a határzárral kapcsolatos cselekmény miatt felfüggesztett szabadságvesztést szabnak ki, akkor a szabadságvesztést végre kell hajtani, ha felfüggesztés hatálya alatt a terhelt gyakorlatilag bármilyen okból, bármely formában és jogi státuszban „visszatér” az ország területére. Akkor is így van ez, ha később az illető menekültstátuszt kap az EU valamelyik országában.

A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény módosításai

1. A tömeges bevándorlás okozta válsághelyzetben, méghozzá annak nem pontosított „területén” a határzárral kapcsolatos cselekmények miatti eljárást minden más ügy előtt kell tárgyalni. Ezzel összefüggésben a szegedi bíróság illetékessége az ügyekre kizárólagos, a bírakat az Országos Bírósági Hivatal elnöke jelöli ki.

Hazánk a legtöbb jóvátételt az Emberi Jogok Európai Bírósága előtt az ügyek⁶ – ide értve a büntetőeljárások – elhúzódása miatt fizeti a panaszosoknak. Nem igényel különösebb magyarázatot tehát, hogy a szabályozás az **ügyek további elhúzódását** fogja eredményezni.

2. A törvény értelmében főszabály szerint **házi őrizet**et kell elrendelni a terhelttel szemben, melyet a külföldiek ellátására, elhelyezésére és fogvatartására szolgáló, menedékjogi és idegenrendészeti létesítményben kell végrehajtani. Nem kérdés, hogy amennyiben a menekülők fogvatartására szolgáló helyet jelölnék ki házi őrizet végrehajtásának helyéül, az valójában előzetes letartóztatást jelent. Aggályosnak tartjuk azt is, hogy a házi őrizet helyéül magánszállás nem jelölhető ki.

3. A menedékjogi, idegenrendészeti létesítményekben és rendőrségi fogdákon is végrehajtható a bíróságok által elrendelt előzetes letartóztatás. Ugyanakkor a **magyar rendőrségi fogdák a Magyar Helsinki Bizottság és az Európa Tanács kínzás elleni bizottsága kritikája alapján huzamosabb fogvatartásra alkalmatlanok**,⁷ a körülmények embertelenek, a létesítmények átalakítása jelentős összegbe kerül, szem előtt tartva azt is, hogy a menekülők traumatizált emberek, speciális igényekkel.

4. **A bíróság elé állítás** szabályait speciálisan alkalmazzák, nem feltétel, hogy a cselekmény ne legyen legfeljebb 8 év szabadságvesztéssel büntethető. Tehát abban az esetben, ha akár életfogytig tartó szabadságvesztést is ki lehet szabni, akkor is elvileg le lehet folytatni az eljárást pár napon, egy-két héten belül akár, mely sietség súlyos jogsértésekhez vezethet.

Ugyanakkor hangsúlyoznunk kell itt is, hogy a bíróság elé állítás speciális szabályai szerinti eljárást nem lehet lefolytatni két okból sem: egyfelől a büntetőjogi felelősség kérdésének előfeltétele a nemzetközi védelem tárgyában való döntés, amely miatt a szűk eljárási határidők nem lesznek tarthatóak; másfelől az ilyen ügyek aligha „egyszerű megítélésűek”, amely szintén törvényi feltétele a különleges eljárási rendnek.

⁵ [Pl. Achughbabian \(C-329/11. sz.\) ügy, vagy C-61/11. PPU. sz. ügy, C-430/11. sz. ügy.](#)

⁶ http://www.echr.coe.int/Documents/Overview_19592014_ENG.pdf, 7. oldal

⁷ Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman and Degrading Treatment or Punishment (CPT), CPT/Inf (2014) 13, 2014. ápr. 30, 9–10. o.

5. A törvény alapján **nem kell sem a vádiratot, sem pedig az ítélet rendelkező részét írásban lefordítva is kézbesíteni, mely szabály sérti a vonatkozó EU irányelvet,⁸ s emellett a tisztességes eljárás Emberi Jogok Európai Egyezményének megfelelő gyakorlatát.⁹**

6. Bár a törvény új rendelkezéseit, amelyek szerint a kényszerintézkedéseket a kiskorú érdekeinek szem előtt tartásával kell lefolytatni, valójában a fiatalkorúakra vonatkozó speciális szabályok nem érvényesülnek a határozással kapcsolatos cselekmények miatti büntetőeljárásban. A 18 év alattiak ügyében tehát **nem kell gondnokot kirendelni, és a szülő, törvényes képviselő sem érvényesítheti jogait** még akkor sem, ha Magyarországon tartózkodik. A vádemelés elhalasztásának kedvezőbb, szélesebb körben alkalmazható szabályai és a bizonyítás, fiatalkorúakra kedvezőbb speciális elvei (pl. poligráfós vizsgálat tilalma) sem érvényesülhetnek. Ez **ellentétes a gyermek mindenképp felett álló érdekével**, melyet számos nemzetközi egyezmény garantál,¹⁰ továbbá diszkriminatív is a fentiek miatt.

A Büntető Törvénykönyv, a 2012. évi C. törvény módosításai

1. **A kiutasítás szabályainak lazítása sérti a családi és a magánélethez való jogot.** Az eredeti szabályok szerint csak 10 év kiszabott szabadságvesztés esetén utasítható ki az Magyarországról, akinek a döntés sértene a családi élethez való jogát, függetlenül a tartózkodás jogszerűségétől. Függetlenül attól, hogy gyermeke vagy szülője itt él, az új szabályok alapján kiutasítható az, aki nem jogszerűen tartózkodik Magyarországon. A jelenlegi szabályok szerint amennyiben egy külföldit rablásért ítélnék el, ha gyereke van Magyarországon, (helyesen) nem utasítható ki, ám amennyiben egy menekülő a határozatot sérti meg, akkor nincs megkötés.

Ráadásul a határozattal kapcsolatos cselekmények esetén kötelező lesz – a feltételek vizsgálata után – kiutasítást alkalmazni, ha szabadságvesztést szabnak ki.

2. **A szabadságvesztés végrehajtásának felfüggesztése szélesebb** körben lesz alkalmazható ezeknél a cselekményekért: a 2 év helyett 5 évet meg nem haladó kiszabott szabadságvesztés is felfüggeszthető, a próbaidő 2–10 év lehet.

Rendkívül aggályos rendelkezés ugyanakkor az, hogy aki a próbaidő alatt „visszatér” az ország területére, annak minden mérlegelés nélkül végre kell hajtani a szabadságvesztés büntetését, teljesen

⁸ „A tagállamok biztosítják, hogy a büntetőeljárás nyelvét nem értő gyanúsítottak vagy vádlottak ésszerű időn belül megkapják mindazon iratok írásbeli fordítását, amelyek lényegesek annak biztosításához, hogy képesek legyenek gyakorolni védelemhez való jogukat, továbbá a tisztességes eljárás garantálásához.” Az Európai Parlament és a Tanács 2010/64/EU irányelve a büntetőeljárás során igénybe vehető tolmácsoláshoz és fordításhoz való jogról, 2010. okt. 20. 3. cikk (1) bek. Az irányelv szerint lényegesnek minősülő iratok: (1) a szabadságelvonásról szóló határozatok, (2) a vád, illetőleg a vádirat, és (3) bármely ítélet. Uo. 3. cikk (2) bek.
⁹ „3. Minden bűncselekménnyel gyanúsított személynek joga van – legalább – arra, hogy a) a legrövidebb időn belül tájékoztatás legyen olyan nyelven, amelyet megért, és a legrészletesebb módon az ellene felhozott vád természetéről és indokairól”. Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, 1950. november 4-én kelt Egyezmény (1950 Róma). Kihirdette: 1993. évi XXXI. törvény az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről, 6. cikk 3. (a) pont. Az Egyezmény fenti rendelkezését az alábbiak szerint értelmezi az Emberi Jogok Európai Bírósága: „Az Egyezmény 6. cikk 3. bek. (a) pontja nemcsak azt a jogot ruházza a terheltekre, hogy a vád »okáról« tájékoztatásuk legyen, nevezetesen azokról a cselekményekről, melyeket állítólagosan elkövetett, és melyekre a vád épül, hanem azoknak a tetteknek a jogi minősítéséről is. Ennek a tájékoztatásnak részletesnek kell lennie.” *Kamasinski v. Austria*, no. 9783/82 (19 December 1989), 79. pont; *Pélissier and Sassi v. France*, no. 25444/94 (25 March 1999), 51-52. pont, *Mattoccia v. Italy*, no. 23969/94 (25 July 2000), 58. pont.

¹⁰ 1991. évi LXIV. törvény a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről, 3. cikk; az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának CM/Rec(2008) 11 sz. ajánlása a szankciók vagy intézkedések hatálya alatt álló fiatalkorú elkövetőkre vonatkozó európai szabályokról, 5. pont; Az ENSZ Gyermekjogi Bizottságának 10 (2007) sz. átfogó kommentárja a fiatalkorúak igazságszolgáltatásáról, 10. pont.

függetlenül attól, hogy milyen körülmények között, milyen jogcímen tért vissza. *Ad absurdum*, ha más uniós országban menekültstátuszt kap és két év múlva belép Magyarországra (ha a történetek után maradt ehhez kedve), akkor is börtönbe kerül, pedig már kiderült róla, hogy tényleg menekült az illető.

Határárral kapcsolatos cselekmények:

3. **Határzár tiltott átlépése:** jogosulatlan belépés a „határzár által védett” területre. Alapesete három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. Fegyveresen, felfegyverkezve, tömegzavargás résztvevőjeként (utóbbi eddig csak a lázadásnál volt a Btk.-ban): egytől öt évig terjedő szabadságvesztés; kettőtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha fegyveresen vagy felfegyverkezve és tömegzavargás résztvevőjeként követi el. Ha a cselekmény halált okoz, a büntetési tétel kettőtől tíz évig terjedő szabadságvesztés.

4. **Határzár megrongálása:** létesítmény és „eszköz” megrongálása és megsemmisítése. Alapesetben egytől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Az előző cselekmény szerinti minősítések miatt pedig kettőtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, öttől tíz évig terjedő szabadságvesztés, vagy húsz évi, illetve életfogytig tartó szabadságvesztés. A határárral kapcsolatos „eszköz” teljesen definiálatlan.

A felfegyverkezve minősítés nagyon könnyen meg fog állni akkor is, ha a menekülőnél akár csak egy bicska van, ezért mindez nagyon könnyen életszerűtlen és igazságtalan döntésekhez vezet.

5. **Határzár építését, vagy karbantartásának akadályozása,** ha nincs súlyosabb bűncselekmény: három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető.

6. **Embercsempészés:** büntetési tételek emelkednek, mely lehet indokolt is. Új minősített eset lett a határárral kapcsolatos elkövetés.